

LOHJA HOSSANMÄKI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Petro Pesonen 2003

LOHJA HOSSANMÄKI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
Petro Pesonen 2003

Kaivaus käynnissä Hossanmäen asuinpaikalla

MUSEOVIRASTO

Tiivistelmä

Lohja Hossanmäki

1000 00 2124

PK 2041 01 LOHJA, p= 6690 500, i= 3338 120, z= 38-40 m mpy

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Museovirasto / arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FL Petro Pesonen

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritelinjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Hossanmäen kivikautisella asuinpaikalla tehtiin koekaivauksia kahden päivän ajan 3.-4.7.2003. Ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, onko paikalla muinaisjäännös, koska aiempia löytöjä ei tältä paikalta ollut. Toisena tavoitteena oli selvittää muinaisjäännöksen laajuutta ja ajoitusta jatkotutkimuksia varten, koska kohde tulee jäämään VT 1:n Karnaisten eritasoliittymän alle. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Koska kohde on kesämökin pihapiiriä, koekaivaukset toteutettiin ympäristön vahingoittamista välttämällä pienillä koekuopilla (50 x 50 cm), joita kaivettiin 23 kpl. Yhteensä asuinpaikalla siis kaivettiin 5,75 m². Kymmenestä koekuopasta tuli kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä eli kvartsiesineitä ja -iskoksia sekä retusoitu kivilajiveitsi. Hossanmäen asuinpaikalla on havaintojen perusteella todettavissa jokseenkin selkeä löytöalue 39-40,5 m mpy välille mökin länsipuolella, laajuudeltaan n. 10 x 25 metriä. Tämän alueen lisäksi asuinpaikkaa on myös mökin pohjoispuolella, grillipaikan edustalla. Koska tänne ei saatu juurikaan koekuoppia tehdä, on asuinpaikan laajuus täällä toistaiseksi epäselvä. Täällä laajuutta kuitenkin rajoittavat selvästi sekä topografia että rakennukset. Kysymyksessä voi olla tässä suunnassa korkeintaan 10 x 10 metrin kokoinen alue.

Yhden koekuopan kulttuurikerroksesta otettu hiilinäyte ajoittui yllättäen viikinkiaikaiseksi eli 980-1160 calAD. Samasta koekuopasta löytyi kvartsikaavin. Todennäköisesti kyseessä ei kuitenkaan ole viikinkiaikaista kvartsinkäyttöä, vaan paikalla on kivikautisen asuinpaikan lisäksi myöhäisempää toimintaa.

Koska muinaisjäännös on kokonaisuudessaan jäämässä eritasoliittymän alle, tulee se tutkia ennen tien rakentamista.

Löydöt: KM 34372: 1-14

Ajoitus: kivikausi ja viikinkiaika, Hela-791, 995 +/- 60 BP

Tutkitun alueen laajuus: 5,75 m²

Kenttätyöaika: 3.-4.7.2003

Tutkimuskustannukset: Tielaitos, Uudenmaan tiepiiri

Tutkimusraportti: Petro Pesonen 22.3.2004 Museoviraston arkeologian osaston arkisto

Sisällysluettelo

1. Arkistotiedot	1
2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa	2
3. Hossanmäki	4
4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka	5
5. Kaivaushavainnot.....	5
6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve	9
Negatiivi- ja kuvaluettelo.....	10
Dialuettelo	10
GT -karttaote.....	11
Peruskarttaote.....	12
Hossanmäen lähikohteet	13
Yleiskartta	14
Valokuvataulut.....	15

Köny. K. 25.2004

1. Arkistotiedot

LOHJA HOSSANMÄKI

1000 06 2184

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
Petro Pesonen

Kunta: Lohja
Kylä: Karnainen
Tila ja maanomistaja: 444-412-2-134 Koivula, om. Casserly, Jutta & Aho, Jyrki, os. Karnaistentie 261, 08350 Rautio)

Peruskartta: 2041 01 LOHJA
Kaivauspaikan koordinaatit: p= 6690 500, i= 3338 120, z= 38-40 m mpy

Aiemmat tutkimukset: -

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 34372: 1-14

Aiemmat löydöt: -

Mustavalkonegatiivit: 130873-130878
Diapositiivit: 52930-52935

2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa

Vuonna 2002 syksyllä tehtiin arkeologinen inventointi tulevalla VT 1 moottoritien linjauksella Uudenmaan tiepiirin alueella Lahnajärven ja Lempolan välillä. Inventointi jakautui kahteen osaan: 1) Lahnajärvi - Oittila -väli Sammatin ja Nummi-Pusulan kunnissa sekä Lohjan kaupungissa ja 2) Oittila - Lempola -väli kokonaan Lohjan kaupungin alueella. Inventoinnit suoritti FL Petro Pesonen.¹ Samoihin aikoihin inventoitiin myös vielä rakentamatta olevan moottoritien linjaus välillä Muurla-Lahnajärvi Turun tiepiirin alueella. Tämän inventoinnin suoritti FM Nina Strandberg.²

Inventoinnissa tarkastettiin itse tielinjaus ja välittömästi tielinjauksen vieressä olevat alueet. Lahnajärven-Oittilan välillä tarkastettiin Sammatissa kaksi kohdetta, Lohjalla yksi kohde ja Nummi-Pusulassa viisi kohdetta. Näistä Nummi-Pusulan Näpönsuon kivikautinen asuinpaikan ja Nummi-Pusulan Sipilä 1:n kvartsilöytöpaikan todettiin olevan niin lähellä tulevaa tielinjausta, että niillä oli syytä suorittaa arkeologisia koekaivauksia ennen tien rakentamista. Oittilan-Lempolan välillä tarkastettiin 15 kohdetta Lohjalla. Näistä koekaivausten tarve todettiin Talpelin ja Karnaisten historiallisen ajan kylätonteilla, Karhumäen/Ribackenin rautakautisen röykkiöalueen läheisyydessä, Lempolan kuoppajäänteillä, Hevoshaanpellon kivikautisella löytöpaikalla sekä Isotalon kivikautisella asuinpaikalla. Lisäksi Harvakkalanlahden kivikautisen asuinpaikan pohjoisin löytöalue oli jäämässä läjitysalueen alle, joten tällä paikalla oli suoritettava pelastuskaivaus. Kuuden selvän koekaivauskohteen lisäksi tarvetta lisätutkimuksiin arvioitiin olevan Talpelin Sepänniemessä sekä Karnaisten Lähdemäen tilan alueella ja Koivulan pohjoispuolella olevan kesämökin pihapiirissä.

Tutkimusohjelma laadittiin siten, että Lohjan Harvakkalanlahdessa tehtäisiin kuukauden mittainen tasokaivaus ja muilla kohteilla tehtäisiin yhteensä seitsemän viikon mittainen jakso koekaivauksia jatkotutkimustarpeiden määrittelyä varten. Harvakkalanlahden kaivausta johti FM Sirpa Leskinen ja koekaivauksia Petro Pesonen. Kaivauksia tehtiin Harvakkalanlahden lisäksi lopulta yhdeksässä kohteessa. Suunnitelmasta jäivät puuttumaan lopulta Karnaisten Lähdemäen kaivaus sekä Talpelin kylätontin kaivaus, sillä molemmissa kohteissa maanomistajat olivat hyvin vastahakoisia kaivaussuunnitelmia kohtaan. Talpelin kylätontilla tultaneen tekemään vielä koekaivaus ennen linjan rakentamista.

Koekaivaukset aloitettiin juhannuksen jälkeen 23.6.2003 ja viimeinen kaivauspäivä oli 1.8.2003. Kaivaukset etenivät suurinpiirtein idästä länteen. Ensimmäisenä tehtiin kaivauksia *Karhumäen/Ribackenin* lähistöllä 23.-27.6, seuraavaksi siirryttiin *Hevoshaanpellon* löytöpaikalle, jossa kaivaukset olivat 30.6.-3.7. Kolmantena kohteena oli Koivulan kesämökin piha, joka nimettiin kaivausten aikana *Hossanmäeksi*. Kaivaukset mökin pihalla kestivät vajaa kaksi päivää, 3.-4.7, jonka jälkeen siirryttiin *Karnaisten kylätontin Setolan* alarinteelle, ajaksi 7.-15.7. Karnaisten jälkeen siirryttiin Talpelaan, jossa kaivettiin *Isotalon* kivikautisen asuinpaikan tuntumassa kahtena päivänä, 16 ja 18.7, ja *Sepänniemessä* myös kahtena päivänä, 18 ja 21.7. Viimeisenä lohjalaisena kohteena oli *Lempola*, jossa kaivaukset kestivät vajaa neljä päivää, 22.-25.7. Muutamana päivänä koekaivausr ryhmä kävi auttamassa samaan aikaan käynnissä olleita Harvakkalanlahden kaivauksia - samalla koekaivausten johtoryhmälle tuli tilaisuus kaivauskoordinaatiston luontiin seuraaville kohteille. Lohjan jälkeen kaivettiin vielä kahdella kohteella Nummi-Pusulassa, *Näpönsuon* kivikautisella asuinpaikalla 28.-31.7 ja viimeisenä *Sipilä 1:n* löytöpaikalla 31.7.-1.8.

¹ VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Lahnajärvi-Oittila (Sammatti, Nummi-Pusula ja Lohja), VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Oittila-Lempola (Lohja). Inventointikertomukset Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

² VT 1 moottoritielinjauksen inventointi välillä Muurla-Lahnajärvi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Kaivausten henkilökunta koostui kolmesta arkeologista, kaivaustenjohtajana Petro Pesonen, piirtäjänä FM Petteri Pietiläinen ja tutkimusavustajana fil.yo Miikka Tallavaara. Kaivajina oli arkeologian opiskelijoita kerrallaan 6-8 henkilöä. Kaivajat olivat: Trevor Doyle (23.6.-1.8), Esa Heinonen (28.7.-1.8), Maija Holappa (23.6.-18.7), Sanna Kivimäki (24.7.-1.8), Teemu Korpijärvi (23.6.-23.7), Jaana Koskela (23.6.-23.7), Maija Kärki (23.6.-30.7), Henna Niemi (23.6.-1.8), Meri Varonen (24.7.-1.8) ja Tuija Väisänen (24.7.-1.8). Sää oli kaivausten aikana enimmäkseen lämmin, välillä varsin helteinen - etenkin heinäkuun viimeisinä päivinä. Välillä helle purkautui kovina ukkosina, mutta sadetta ei kuitenkaan saatu kovin usein. Sateen sijaan muu luomakunta pyrki häiritsemään tutkimuksia, milloin minkäkin vitsauksen muodossa. Ongelmana olivat mm. muurahaiset, ampiaiset ja käärmeet.

Kaivausten jälkityöt on tehty talvella 2004. Miikka Tallavaara on puhdistanut löydöt, tehnyt erilaisia luetteloita sekä valmistellut valokuvia kertomuskuntoon. Petteri Pietiläinen on piirtänyt kartat. Petro Pesonen on luettellonut löydöt ja kirjoittanut kaivauskertomukset, joita koekaivauksista on siis tehty yhdeksän kappaletta, kustakin tutkitusta kohteesta erikseen.

Helsingissä 22.3.2004

Petro Pesonen, FL

3. Hossanmäki

Hossanmäen kivikautinen asuinpaikka löytyi vasta koekaivausten yhteydessä. Paikalla käytiin kyllä v. 2002 inventoinnin yhteydessä ja paikalle tehtiin tuolloin yksi koekuoppakin, mutta mitään ei tuolloin löytynyt. Paikka kuitenkin näytti sijainniltaan ja topografialtaan niin sopivalta kivikautiselle asuinpaikalle, että sen koekaivaus päätettiin ottaa ohjelmaan kesän 2003 kaivausten yhteydessä. Maanomistajan kanssa käydyissä neuvotteluissa sovittiin, että kohteella tehdään vain hyvin pieni-
muotoista koekaivausta, kesämökin välittömään piha-alueeseen ei kajota ja että jäljet siivotaan vielä tavallistakin tarkemmin.

Asuinpaikka sijaitsee Karnaisten kylässä, Lohjalla, Kisakalliontien varrella olevan Koivulan tilan mailla. Koekaivausten perusteella asuinpaikka on suhteellisen suppea, ehkä n. 35 x 10 metrin alue Koivulasta itäkoilliseen olevan kesämökin länsi- ja luoteispuolella. Kesämökki sijaitsee Hiidenvedeltä Lohjanjärveen laskevan Koivulanselän eli Vesvuon etelärannalla, vajaa puoli kilometriä Hossansalmen kapeimmasta kohdasta pohjoiseen, salmen länsirannalla. Mökki on siinä kohdassa, jossa Koivulanselkä muuttuu kapeaksi Hossansalmeksi. Asuinpaikka suuntautuu pohjoiseen, Koivulanselälle. Lähimmät tunnetut kivikautiset asuinpaikat ovat Kittiskosken asuinpaikka kilometrin pohjoiseen ja Harvakkalanlahden asuinpaikka hieman alle kilometrin kaakkoon - saman vesireitin varrella molemmat. Kummallakin kohteella on tehty arkeologisia kaivauksia.³

Hossanmäki on kesämökin eteläpuolella oleva korkeahko mäki, jonka länsipuolella on Koivulan tila ja itäpuolella Hossansalmi. Kesämökki on rakennettu n. 39 m mpy korkeudella olevalle rantatasanteelle, jota ei liene juurikaan keinotekoisesti tasattu millään kohdin. Kesämökki on varsin pieni, n. 7 x 5 metrin kokoinen eikä sen rakentaminen liene juurikaan tuhonnut kivikautista asuinpaikkaa, varsinkin kun se on perustettu avokalliolle. Mökistä muutama metri rantaan päin on grillipaikka samalla tasanteella, mutta Koivulanselän rannassa mökistä 20 m itäkoilliseen oleva sauna on jo n. 7 m alempana kuin itse mökki. Mökiltä on Koivulanselän rantaan 25 metriä. Mökille tulee ajotie lännestä Koivulan peltojen poikki, mutta se ei ole tavallisella pikkuautolla ajettava.

Mökin edustalla olevan nuotiopaikan luona maa on osittain heinällä ja osittain mullokselle kulunut. Mökin länsipuolella on ehjää kangasmaata ja sen jälkeen karikepintaista maata n. 12 x 20 metrin kokoinen alue, jolla on pidetty puuvarastoja ja jätteitä, jolloin aluskasvillisuuskin on paikalta lähes kuollut. Mahdollisesti alue on joskus kaskettu tai siellä on ollut metsäpalo, josta olisi perua tummanharmaa kerros hyvin ohuen pintaturpeen alla. Kesämökki pihapiireineen on eräänlaisessa topografisessa "taskussa", sillä se on hiekkaisella/hietaisella kallion poimujen välisellä tasanteella. Sekä rannan että mäen puolella kallio tulee pintaan. Mökin ympäristön puusto on sekametsää, mutta enimmäkseen mäntyä. Edelleen länteen päin metsä tihenee ja muuttuu pian tiheäksi viidakoksi. Metsän jälkeen lännessä tulevat vastaan Koivulan savipellot.

Moottoritien linjaus on suunniteltu siten, että nelikaistainen tie ylittää Hossansalmen, jonka länsipuolelle, Koivulan tilan pohjoispuolelle, tulee Karnaisten eritasoliittymä. Liittymän länsipuolella olevan Koivulanselän eteläinen lahti täytetään, samoin osa Koivulan ja Setolan välisestä laaksosta (Hevoshaanpelto). Kesämökki on juuri Karnaisten eritasoliittymän kohdalla ja niinpä se tullaan purkamaan, samoin rantasauna. Mökin eteläpuolella olevat kalliot leikataan ja länsipuolelle tulee läjitysalue lännessä päin Lohjalle johtavan rampin kiertoympyrän sisään. Kivikautinen asuinpaikka tulee tuhoutumaan rakennustöissä kokonaan.

³ Kittiskosken kaivaukset v. 1990 johti Petro Pesonen ja Harvakkalanlahden kaivaukset v. 2003 Sirpa Leskinen.

4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka

Koekaivausten tarkoituksena oli selvittää, onko kesämökin pihapiirissä kivikautinen asuinpaikka ja jos on, niin mikä on sen ajoitus, laajuus ja mahdollinen jatkotutkimustarve moottoritiesuunnitelmaa silmälläpitäen. Tavoitteeseen pyrittiin laatimalla mökin länsipuolelle tiheähkö koekuoppaverkosto ja lisäksi muutama koekuopan paikka mökin pohjoispuolelle, grillipaikan lähelle. Koekuopat sijoitettiin siten, etteivät paikalla kasvavien puiden juuret vahingoittuisi eikä muitakaan jälkiä alueelle jäisi. Tästäkin syystä kuopat kaivettiin vain 50 x 50 cm:n kokoisina siten, että pintamaa poistettiin lapioilla ja sen jälkeen kaivausta jatkettiin noin 5 cm:n kerroksina kaivauslastoin. Kaivettu maa siirrettiin muovin päälle, josta se sitten kuoppia täytettäessä saatiin siististi takaisin paikalleen. Tällainen varovaisuus oli tietenkin aivan turhaa tulevaa moottoritietä ajatellen, mutta asiassa noudatettiin maanomistajan toivetta.

Kaivauskoordinaatisto laadittiin maastonmukaisesti siten, että suunnaksi tuli suunnilleen päälilman suunnat. Y-linjan suunnaksi tuli 392 gon. Koordinaatistossa x-koordinaatti kasvoi pohjoiseen ja y-koordinaatti itään. Kaivauksella ei vaaittu mitään korkeuksia, joten korkeuspistettä ei paikalle tarvinnut siirtää. Paikalta laadittu yleiskartta on tehty rullamitan, bussolin ja linjakeppien avulla. Apuna on käytetty tiesuunnitelmapakarttaa, josta on kopioitu paitsi itse tiesuunnitelma myös korkeuskäyrät (s. 14)

Koekuoppia kaivettiin Hossanmäen kivikautiselle asuinpaikalle yhteensä 23 kpl, joten kaivauspinta-alaksi tuli vain 5,75 m². Löydöt otettiin talteen kuopittain, kaivauskerroksia ei käytetty. Mitään tasoa ei myöskään piirretty, mutta joitakin valokuvia kiinnostavimmista ilmiöistä otettiin. Paikalta otettiin talteen kaksi hiilinäytettä, joista toinen on ajoitettu radiohiilimenetelmällä ja toinen on ajoitettava. Kuoppien kaivamisen ja dokumentoinnin jälkeen ne täytettiin ja maisemoitiin. Paikalle jätettiin kaksi veistettyä puupaalua koordinaattipisteiden 190/400 ja 200/400 kohdalle.

5. Kaivaushavainnot

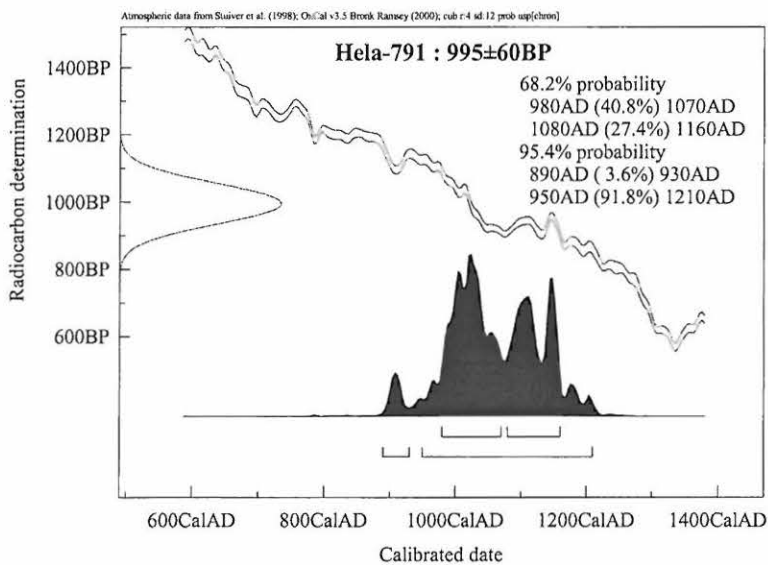
Paikalle kaivettiin ainoastaan koekuoppia, joista tehdyt havainnot on koottu oheiseen taulukkoon. Koordinaattilukemat ilmaisevat kuopan lounaiskoordinaatin. Koekuoppien koko oli 50 x 50 cm.

x	y	kaivettu (cm)	kuvaus	löydöt
186	385	40	Multa-/turvekerros (8 cm), jonka alla tummanharmaa hieta (15-20 cm). Pohjalla vaaleankeltainen hieta. Kiviä on tasaisesti koko kuopan syvyydeltä.	
180	390	30	Multakerros (7 cm), jonka alla tummanharmaa hirta (10 cm). Kerros jatkuu hillisinä läikkinä vielä puhtaaseen, keltaiseen hietakerrokseen. Kiviä ei juurikaan ollut.	epämääräisiä kvartseja
186	390	35	Pinnalla turve- ja multakerros, jonka alla tummanharmaan maan kerros (12 cm). Sen alla keltainen hieta. Mahdollinen iskos on tästä kerroksesta. Suuret kivet ja muutenkin suurin osa kuopan kivistä oli peräisin keltaisesta hiedasta. Pohjalla muutama iso kivi.	mahdollinen kvartsi-iskos (KM 34372: 1) ja epämääräisiä kvartseja.
191	390	40	Multakerros (7 cm), jonka alla tummanharmaa hieta (11 cm). Sen alla ohut vähän edellistä hiilisempi kerros. Näissä kerroksissa oli pientä kiveä. Seuraavaksi tuli tummankeltainen hieta (2-3 cm), jossa kvartsi-iskos. Pohjalla vaaleankeltaista hietaa.	kvartsi-iskos (KM 34372: 2)

180	394,50	40	Multakerros (10 cm), jonka alla tummanharmaa hieman sorainen hieta. Sen alla kellanruskea kiven ja soran sekainen hieta, joka vaalenee ja hienonee pohjaa kohden.	epämääräisiä kvartseja
186	395	35	Ohuen turve-/sammalkerroksen alta alkoi heti pohjoispuolella hiilinen maa (20 cm), jossa oli myös palaneita kiviä (tästä kerroksesta hiilinäyte nro. 2). Pohjalla keltainen hieta.	kvartsi-iskos (KM 34372: 3) ja epämääräisiä kvartseja
190	395	45	Pinnalla ohut sammal- ja multakerros. Sen alla tummanharmaa hieta (18 cm), jonka alla harmaa likamaakerros (18 cm). Pohjalla kellertävänruskea pohjahieta. Puolet kuopasta täyttää iso kivi/kallio.	kvartseja ja kivilajiesine (KM 34372: 4-5).
194,10	396,50	45	Multakerros (12 cm), jonka alla tummanharmaa hieta (10 cm). Pohjalla vaaleankellertävä/ruskea hieta/hiesu.	epämääräisiä kvartseja
180	400	30	Tummanharmaa kerros (12 cm), joka sisältää ohuen humus- ja multakerroksen. Sen alla epäselvä ohut mahdollinen likamaakerros, jonka jälkeen puhdas ja tiivis vaaleankeltainen hieta. Jonkin verran kiviä tummanharmaan maan alapinnalla.	kvartsesine? (KM 34372: 6)
186	399,50	32	Ohut turvekerros, jonka alla tummanharmaa hieta (13 cm). Sen alla ruskea hiekka. Pohjalla iso kivi/kallio.	
190	400	45	Päällimmäisenä humuskerros (5 cm), jonka alla multakerros (7 cm). Sen alla tumma likamaakerros (9 cm), jossa kiviä (osa palaneita) ja hiiliä. Kuopasta otettiin hiilinäyte (nro. 1). Likamaakerroksesta löytyi myös kvartsikaavin. Alimpana oli tummanharmaa hieta..	kvartsikaavin ja -iskoksia (KM 34372: 7-8)
194,10	400	45	Multakerros (20 cm), jonka alaosa oikeastaan tummaa hietaa. Sen alla keltainen hieta.	epämääräinen kvartsi
200	400	45	Multakerros (18 cm), jonka alla tummankeltaista hietaa (18 cm). Pohjalla vaaleankeltaista hietaa, jonka seassa hiesukokkareita.	
180	405	30	Tummanharmaan maan kerros (12 cm), joka sisältää ohuen humus- ja turvekerroksen. Sen alla mahdollinen likamaakerros (6 cm). Pohjalla keltainen aika kova hieta. Kiviä on jonkin verran koko kuopan syvyydeltä.	epämääräinen kvartsi.
187	405	35	Multakerros (10 cm), jonka alla tummanharmaa hieta (10 cm). Sen alla keltainen pohjahieta, jossa suhteellisen paljon kiviä.	kvartsesine? (KM 34372: 9)
192	405	48	Pinnalla vain ohut karikekerros. Sen jälkeen tummanharmaa hieta (17 cm), jonka alla häilyvä mahdollinen likamaakerros (max. 10 cm). Tumman harmaassa hietakerroksessa ja likamaakerroksessa oli kiviä. Pohjalla keltainen hieta.	epämääräistä kvartseja
197,50	404,50	53	Multakerros (20 cm). Sen alla keltainen hieta, jossa 50 cm:n syvyydellä runsaasti kiviä.	
200	405	15-20	Multakerros (15 cm), yhdessä nurkassa pohjalla vähän hiekkaa, suurimman osan kuopasta täyttää kivi/kallio, kuopasta löytyi mahdollinen kvartsi-iskos, joka kuitenkin hukkui.	kvartsi-iskos?
204	405	45	Tumman hiedan kerros (20 cm) ohuen turpeen alla, sitten vaaleankeltainen hieta pohjaan asti.	
191,50	410	30	Multakerros (8 cm), jonka alla tummanharmaa hieta (15 cm). Sen alaosassa alkaa kivinen alue. Tästä kerroksesta löytyi kvartsi-iskos. Pohjalla keltainen hieta.	kvartsi-iskoksia (KM 34372: 10) ja epämääräistä kvartseja
194	415	35	Ohuen sammalkerroksen alla tummanharmaa hieta (15 cm), jonka alla hieman sekainen hiiliä sisältävä kerros (3-5 cm). Pohjalla keltainen hieta.	epämääräistä kvartseja
195,50	418,50	30	Ohuen turvekerroksen alla tummanharmaa hieta (10-15 cm). Sen alla keltainen hieta, jossa jonkin verran kiviä.	epämääräisiä kvartseja
196	422	15	Ohuen multakerroksen jälkeen tummanharmaa hiekka (15 cm), jonka alla sorainen keltainen hiekka. Suurien männynjuurien takia kuoppa voitiin kaivaa vain osittain.	kvartsi-iskos pintamullasta (KM 34372: 11)

Kymmenestä koekuopasta tuli kivikautiseen asuinpaikkaan selvästi viittaavia löytöjä eli kvartsiesineitä ja -iskoksia sekä retusoitu kivilajiveitsi. Hieman epäselviä löytöjä, jotka kuitenkin on luetteloi-
tu, oli koekuopissa 186/390, 200/405, 187/405 ja 180/400. Epäselvimmit näistä lienevät kuoppien
180/400 ja 200/405 löydöt. Jos näitä ei huomioida, muodostuu Hossanmäen asuinpaikalle jokseen-
kin selkeä löytöalue 39-40,5 m mpy välille mökin länsipuolella, laajuudeltaan n. 10 x 25 metriä.
Tämän alueen lisäksi asuinpaikkaa on myös mökin pohjoispuolella, grillipaikan edustalla. Koska
tänne ei saatu juurikaan koekuoppia tehdä, on asuinpaikan laajuus täällä toistaiseksi epäselvä. Täällä
laajuutta kuitenkin rajoittavat selvästi sekä topografia että rakennukset. Kysymyksessä voi olla kor-
keintaan 10 x 10 metrin kokoinen alue.

Koekuopassa 190/400 olleesta tummasta likamaakerroksesta saatiin hieman hiiliä radiohiilinäytettä
varten (näyte 1). Näyte ajoitettiin ja yllättäen ajoitustulos on viikinkiaikainen, 980-1160 calAD (ks.
oheinen kalibrintokuva). Samasta koekuopasta löytyi kvartsikaavin. Todennäköisesti kyseessä ei
kuitenkaan ole viikinkiaikaista kvartsinkäyttöä, vaan paikalla on kivikautisen asuinpaikan lisäksi
myöhäisempääkin toimintaa. Minkäläaatuista tämä toiminta on ollut, jää toistaiseksi arvailuksi, mutta
mahdollisesti tuleva pelastuskaivaus selventää tätäkin asiaa. Toinen hiilinäyte otettiin koekuopan
186/395 hiilisestä maasta, jossa oli myös palaneita kiviä (näyte 2). Näyte on ajoitettavana Helsingin
yliopiston ajoituslaboratoriossa.

Litorina-meren pinta laski Lohjan seudulla n. 39-40 m mpy tasolle ehkä 5500 calBC mennessä. Tätä
vanhempi Hossanmäen asuinpaikka ei käytännössä voi siis olla, koska muutoin asuinpaikka olisi
ollut veden alla. Lohjanjärven ja Hiidenveden veden pinnan taso on nykyään n. 32 m mpy, joten
järvi on kuroutunut Litorina-merestä n. 4600 eKr. mennessä.⁴ Tämän jälkeen veden pinta lienee py-
synyt suunnilleen samassa tasossa ainakin järvialueen keskivaiheilla, mutta maan pinnan kallistumi-
sen vuoksi Hiidenveden alueella on varmasti tapahtunut vielä jonkin verran veden pinnan laskua.
Koska lasku-uoma on järviältä lounaisosassa, Mustionjoella, ei järviällä välttämättä ole tulvinut
kovin paljoa. Jos jossain on tulvimista tapahtunut, niin sitten lähinnä Lohjanjärven kaakkoisrannalla.
Tämä saattaa olla yksi syy myös siihen, että Lohjanjärveä laskettiin 1800-luvulla n. 1,5 metriä. Van-
ha ranta näkyy nykyäänkin maastossa matalana muinaisranta-*törmänä*.

⁴ Ks. esim. Lassi Hatakka & Gunnar Glückert 2000: Calibration curves representing shore displacement of the Bal-
tic based on radiocarbon ages in the Karjaa, Perniö, Turku, Mynämäki and Laitila areas, SW Finland. *Sites and
settlements. Publications of the project Changing Environment - Changing Society.*

Hossanmäen asuinpaikalla järven vanha ranta ei näy, koska asuinpaikan alapuolella on kallioranta. Myöskään muita rantavaiheita ei ole nähtävissä. Löytökorkeus, 39-40 m mpy, antaa kuitenkin olettaa, että ranta on ollut asuinpaikan käyttöaikana enintään 37 m mpy korkeudella. Asuinpaikka saattaa siis olla vanhimmillaan n. 5200 calBC ikäinen. Löytömateriaali on tavanomaista kivistä asuinpaikkamateriaalia eikä löydöissä ole mukana keramiikkaa, joten esineistöä ei saada ajoitukseen kiinnekohtia. Huomattakoon kuitenkin, että v. 2003 läheisen Harvakkalanlahden asuinpaikan kaivauksilta löytyi myös retusoituja liuske-esineitä, jollainen Hossanmäeltäkin löytyi. Varovainen arvio Hossanmäen asuinpaikan iäksi olisi ehkä 5000 calBC ja Harvakkalanlahdelle 4600 calBC.

Lohjalta tunnetaan niukasti myöhäisrautakautisia löytöjä. Nämä vähäiset merkit kuitenkin näyttäisivät keskittyvän lähelle Lohjan nykyistä keskustaa ja kirkkoa. Hangaskylän Hytyrin maalta löytynyt itäbalttilaistyypinen viikinkiaikainen rannerengas lienee Lohjan kirkon luota peräisin.⁵ Toinen myöhäisrautakautinen on Karhumäen/Ribackenin ilmeisesti kalmistoon viittaava löytö, josta on jäljellä miekanterä ja keihäänkärki.⁶ Hossanmäen myöhäisrautakautinen ajoitus saattaa liittyä näiden löytöjen ilmentämään toimintaan alueella.

Hossanmäen asuinpaikalta noin 250 metriä länteen ja Koivulan päärakennuksesta 200 metriä koilliseen, savipellon pinnalta löytyi mahdollinen kiviesineen teelmä, joka otettiin talteen. Löytöpaikan koordinaatit ovat: p= 6690 470, i= 3337 840, z= n. 35 m mpy. Löytöpaikka on savisen peltotörmän yläosassa, ei aivan alavalla maalla siis. Peltoa tarkasteltiin sekä v. 2002 inventoinnin aikana että nyt kaivausten aikana, mutta mitään muuta pelloilta ei löytynyt. Esineen teelmää on siten pidettävä irtolöytönä.

Löytötaulukko, koekaivaus

	kpl	g
Retusoitu kivilajiesine	1	4,4
Kvartsikaavin	1	2,3
Kvartsiesine	1	0,7
Kvartsiesine?	1	10,0
Kvartsi-iskoksia	13	71,6
Hiilinäytteitä	2	7,7
Yhteensä	19	96,7

⁵ KM 7009. Ks. Siiriäinen, Ari 1973: Lohjan esihistoria. *Lohjalaisten historia 1*, s. 42.

⁶ KM 32250: 1-2.

6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritienjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Hossanmäen kivikautisella asuinpaikalla tehtiin koekaivauksia kahden päivän ajan 3.-4.7.2003. Ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, onko paikalla muinaisjäännös, koska aiempia löytöjä ei tältä paikalta ollut. Toisena tavoitteena oli selvittää muinaisjäännöksen laajuutta ja ajoitusta jatkotutkimuksia varten, koska kohde tulee jäämään VT 1:n Karnaisten eritasoliittymän alle. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Koska kohde on kesämökin pihapiiriä, koekaivaukset toteutettiin ympäristön vahingoittamista välttäen pienillä koekuopilla (50 x 50 cm), joita kaivettiin 23 kpl. Yhteensä asuinpaikalla siis kaivettiin 5,75 m². Kymmenestä koekuopasta tuli kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä eli kvartsiesineitä ja -iskoksia sekä retusoitu kivilajiveitsi. Hossanmäen asuinpaikalla on havaintojen perusteella todettavissa jokseenkin selkeä löytöalue 39-40,5 m mpy välille mökin länsipuolella, laajuudeltaan n. 10 x 25 metriä. Tämän alueen lisäksi asuinpaikkaa on myös mökin pohjoispuolella, grillipaikan edustalla. Koska tänne ei saatu juurikaan koekuoppia tehdä, on asuinpaikan laajuus täällä toistaiseksi epäselvä. Täällä laajuutta kuitenkin rajoittavat selvästi sekä topografia että rakennukset. Kysymyksessä voi olla tässä suunnassa kuitenkin korkeintaan 10 x 10 metrin kokoinen alue.

Yhden koekuopan kulttuurikerroksesta otettu hiilinäyte ajoittui yllättäen viikinkiaikaiseksi eli 980-1160 calAD. Samasta koekuopasta löytyi kvartsikaavin. Todennäköisesti kyseessä ei kuitenkaan ole viikinkiaikaista kvartsinkäyttöä, vaan paikalla on kivikautisen asuinpaikan lisäksi myöhäisempää toimintaa.

Koska muinaisjäännös on kokonaisuudessaan jäämässä eritasoliittymän alle, tulee se tutkia ennen tien rakentamista.

Negatiivi- ja kuvaluettelo

Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

Neg.nro Kuva Aihe, suunta Pvm

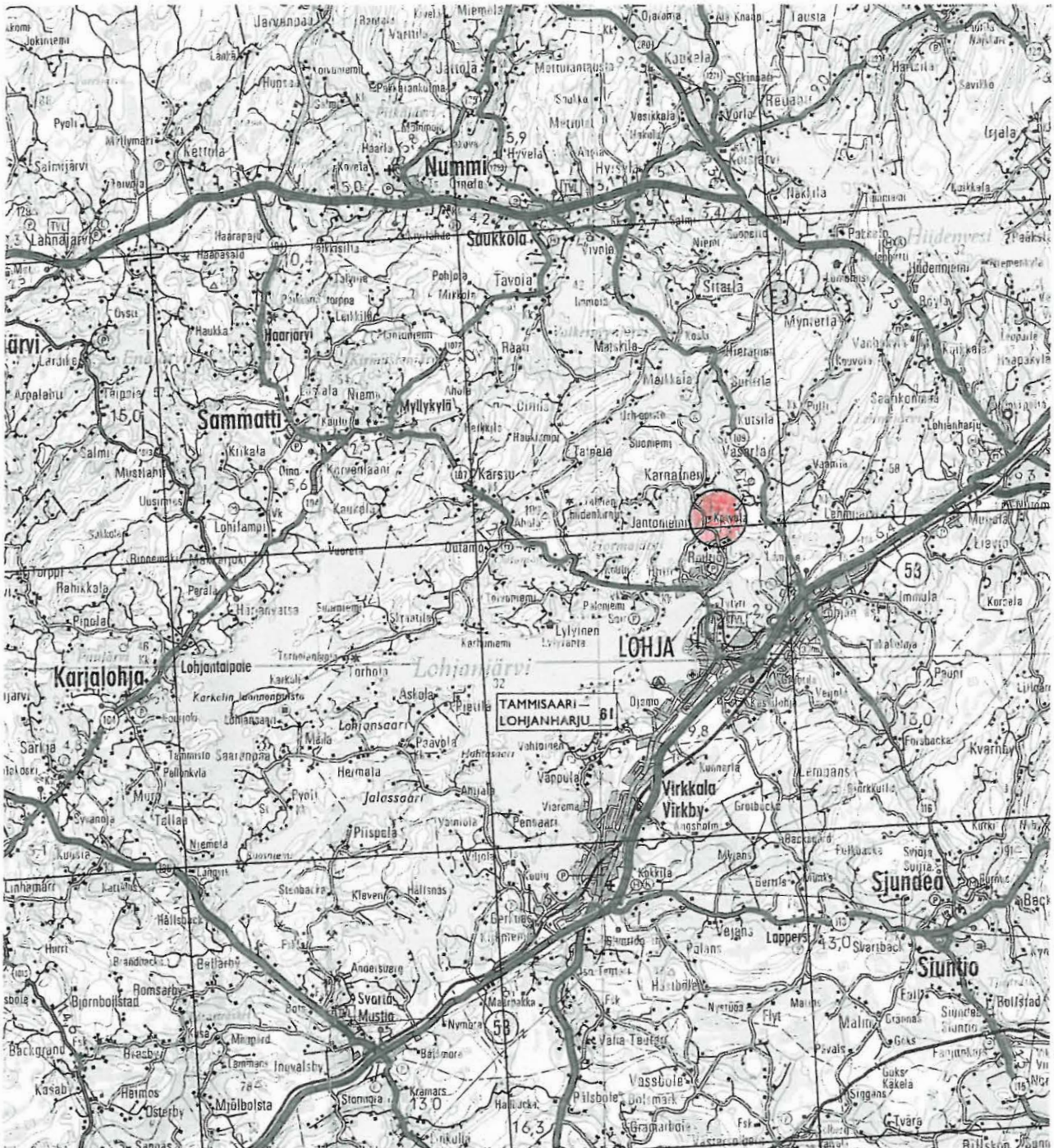
130873	1	Koekuoppia kaivetaan rantatasanteelle. S-N.	3.7.
130874	4	T. Korpijärvi täyttää koekuoppaa. S-N	3.7.
130875	3	Hiilialue koekuopassa 186/395. S-N.	4.7.
130876	2	Läntinen löytöalue Petteri Pietiläisen tienoilla. Itäisemmällä löytöalueella, mökin luona tehdään koekuoppia. Panoraama (1/3). S-N.	4.7.
130877	2	Läntinen löytöalue Petteri Pietiläisen tienoilla. Itäisemmällä löytöalueella, mökin luona tehdään koekuoppia. Panoraama (2/3). S-N.	4.7.
130878	2	Läntinen löytöalue Petteri Pietiläisen tienoilla. Itäisemmällä löytöalueella, mökin luona tehdään koekuoppia. Panoraama (3/3). S-N.	4.7.

Dialuettelo

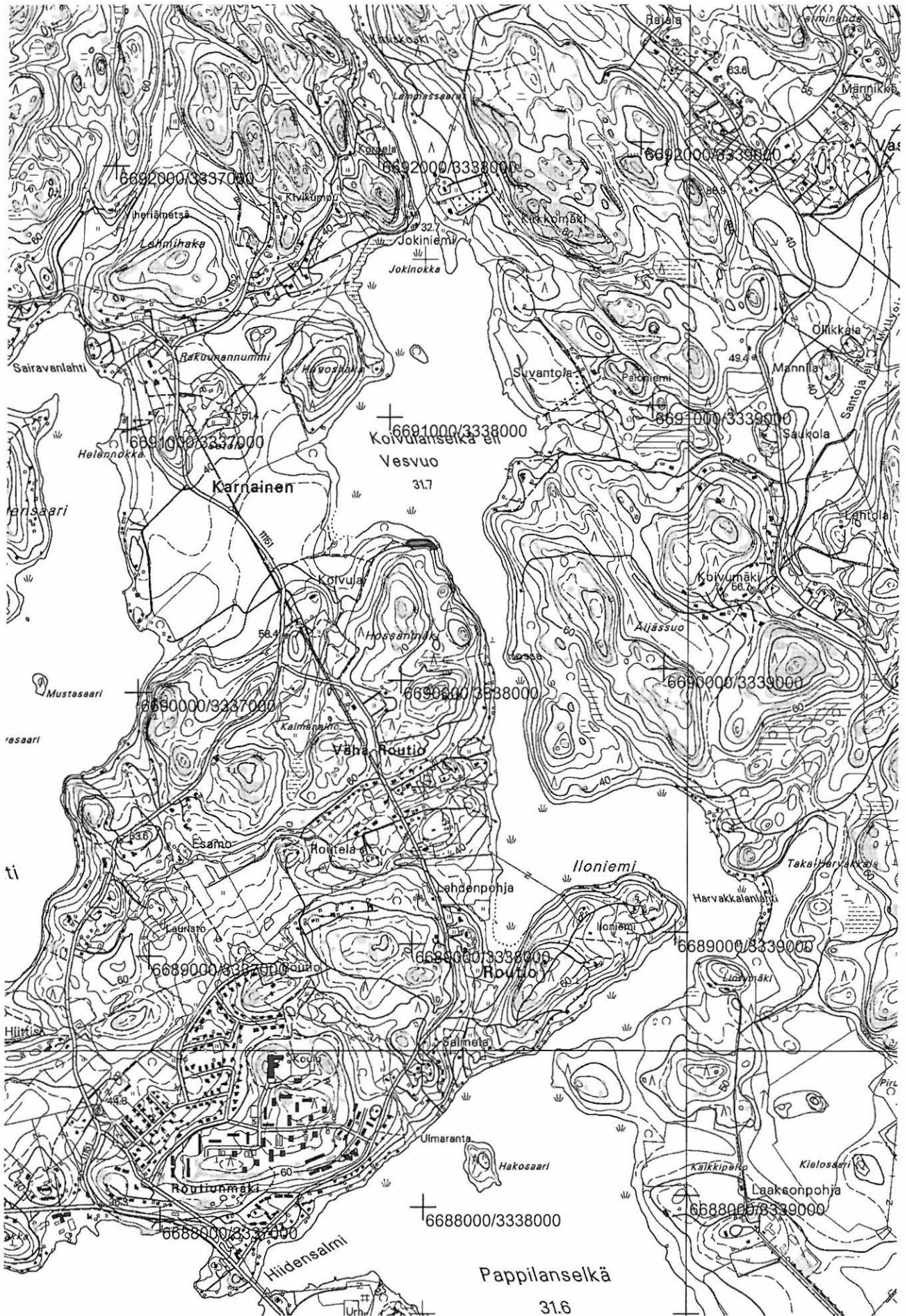
Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

Nro Aihe, suunta Pvm

52930	Läntinen löytöalue Petteri Pietiläisen tienoilla. SE-NW.	4.7.
52931	Itäisemmällä löytöalueella kaivetaan koekuoppia. S-N.	4.7.
52932	H. Niemi kaivaa koekuoppaa. S-N.	3.7.
52933	J. Koskela kaivaa koekuoppaa. S-N.	3.7.
52934	M. Kärki kaivaa koekuoppaa. S-N.	3.7.
52935	Hiilialue koekuopassa 186/395. S-N.	4.7.

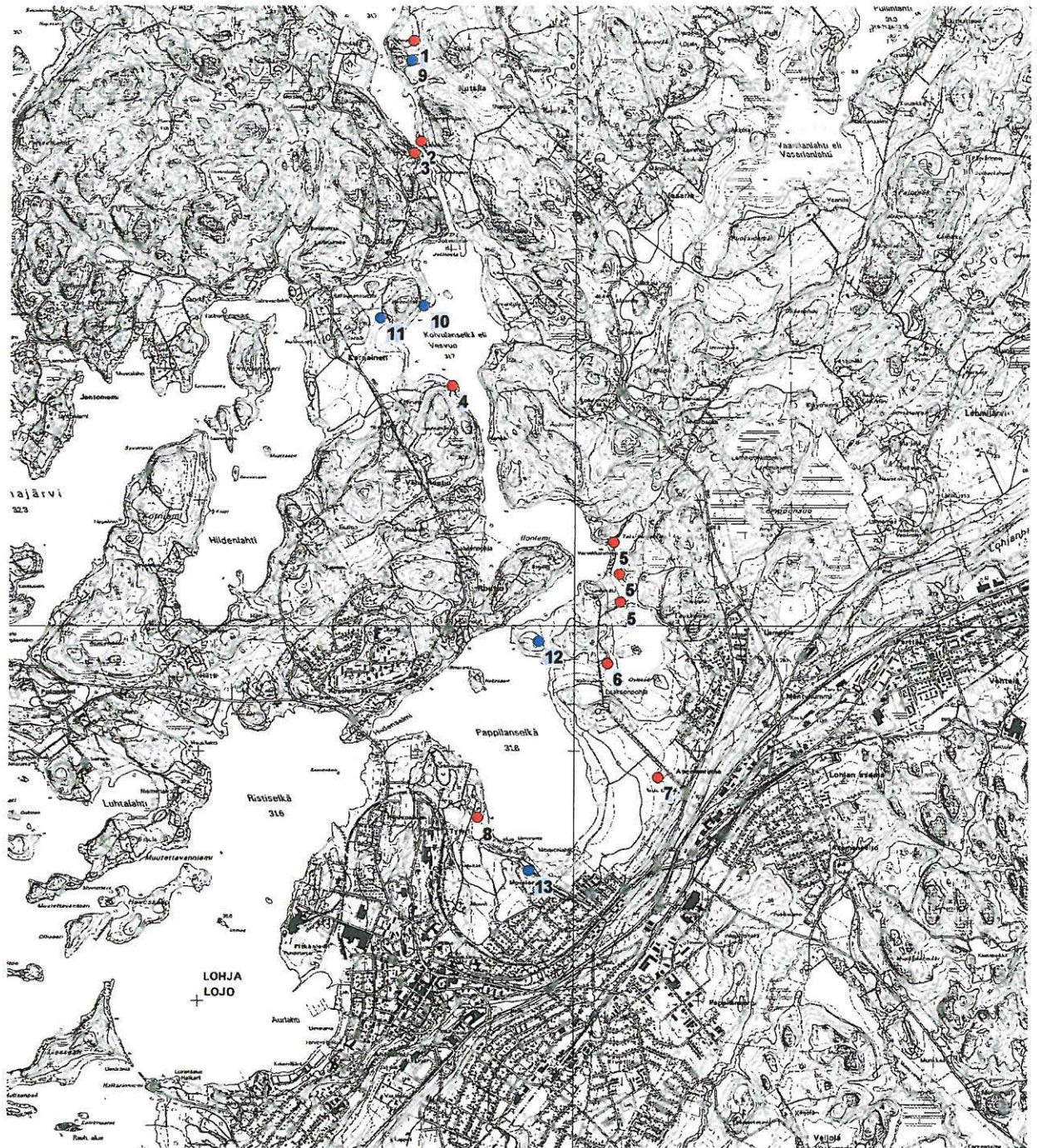
Ote GT -kartasta 2 (1977). Lohja Hossanmäki merkitty punaisella.

Ote peruskartasta 2041 01 LOHJA (mk 1:20 000) Lohja Hossanmäki, kivikautinen asuinpaikka merkitty punaisella.

Lohja Hossanmäki Petro Pesonen 2003

Hossanmäen asuinpaikan kivikautiset lähikohteet
Mk. 1:50 000

Kivikautiset asuinpaikat:

- 1 Kutsila NW
- 2 Kittiskoski
- 3 Kittiskoski W
- 4 Hossanmäki
- 5 Harvakkalanlahti
- 6 Kalkkipelto
- 7 Asemanrinne
- 8 Moisionpelto

Kivikautiset irtolöydöt:

- 9 KM 2726:38 "kalso"
- 10 KM 13049 pienoisoikokirves
- 11 KM 23153 pii-iskos, kvartsia
- 12 TuM 106 kourutalilta
- 13 KM 23641 kvartsia

LOHJA HOSSANMÄKI

Petro Pesonen 2003

YLEISKARTTA

392 gon

Mk 1:500

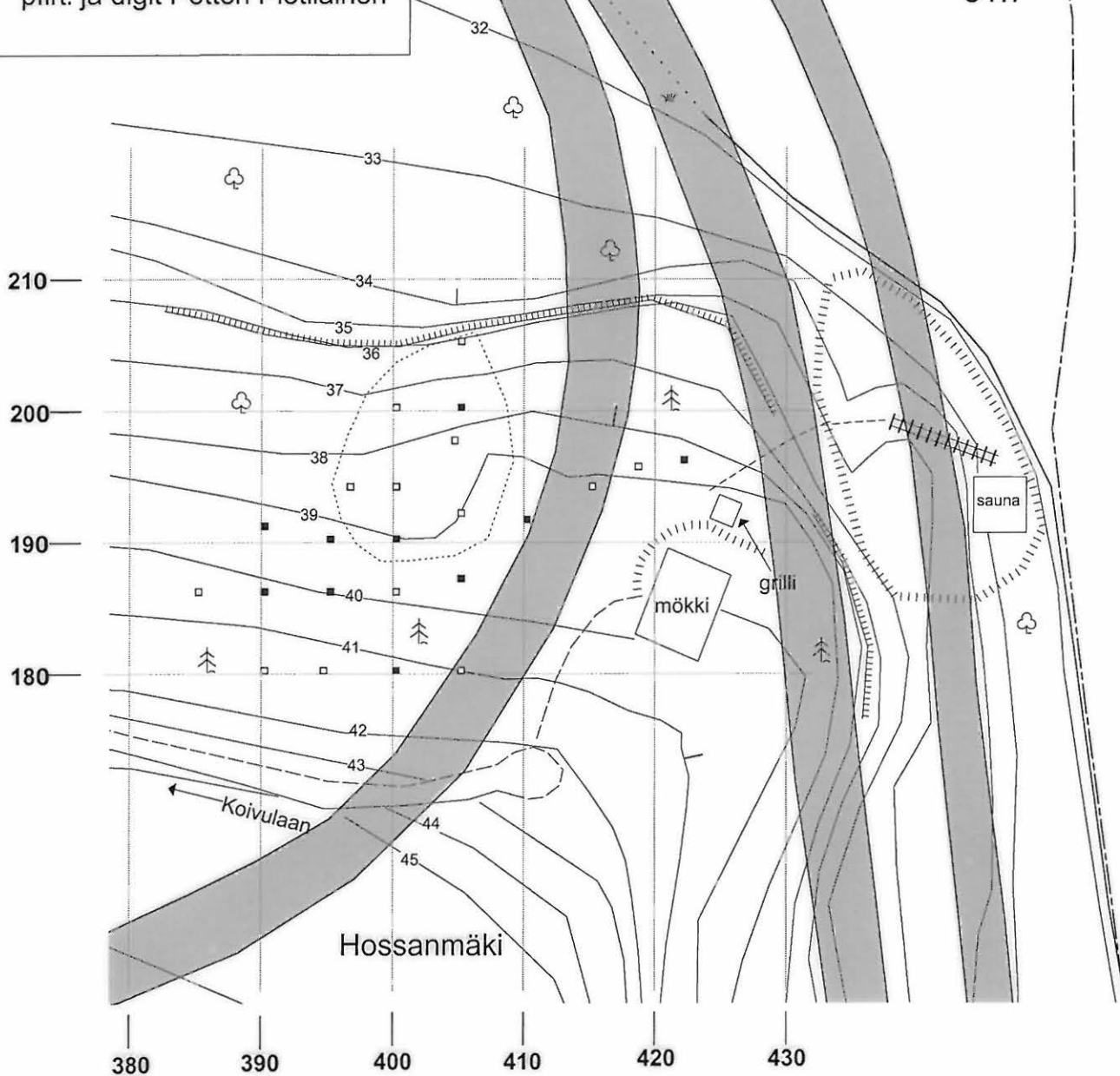

- □ löydöllinen ja löydötön koekuoppa
- //// avokallio
- terassin reuna
- - - suunniteltu teialueen raja
- puupinoja, hakkuujätettä

pohjakarttana Tielaitoksen
suunnitelmapakartta 1:2000
VT1 Oittila-Lempola
PLV 109000-110600

lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

Koivulanselkä eli Vesvuo
31.7

LOHJA HOSSANMÄKI
P. Pesonen 2003

Kuva 1. Koekuoppia kaivetaan rantatasanteelle. S-N. (f. 130873)

Kuva 2. Läntinen löytöalue Petteri Pietiläisen tienoilla. Itäisemmällä löytöalueella, mökin luona tehdään koekuoppia. S-N. (f. 130876-130878)

foto: P. Pesonen 2003

LOHJA HOSSANMÄKI
P. Pesonen 2003

Kuva 3. Hiilialue koekuopassa 186/395. S-N.
(f. 130875)

Kuva 4. T. Korpijärvi täyttää koekuoppaa. S-N.
(f. 130874)